

2024-cü ilin fevralı

ARTIK ŞƏHƏRİNDƏ TULLANTILARIN VƏ DAŞQINLARIN İDARƏ EDİLMƏSİ ÜÇÜN QAPALI DAŞ ÇUXURU PİLOT LAYİHƏSİ

– *Artik, Ermənistan*

Qisa

Artik 2014-cü ilin iyununda Merlər Razılaşmasına, daha sonra 2022-ci ilin dekabrında yeni İqlim və Enerji üzrə Merlər Razılaşmasına qoşulub. Adaptasiya Fondunun (AF) maliyyə dəstəyi ilə "Ekoloji Layihələrin İcra Qrupu" (ELİQ) Dövlət Agentliyi tərəfindən həyata keçirilən layihə, iqlim dəyişikliyi nəticəsində tezliyi və intensivliyi getdikcə artan hidrometeoroloji təhlükələrə yüksək dərəcədə məruz qalan Ermənistanın Artik şəhərinin davamlılığını artırmaq məqsədi daşıyır.

Layihənin konkret məqsədləri bunlardır:

- Təbii və kənd təsərrüfatı landşaftlarının adaptasiya səviyyəsinin artırılması;
- Daşqınların qarşısının alınması və nəticələrin aradan qaldırılması;
- İqlim dəyişikliyi və antropogen təsirlərdən zərər çəkən ərazinin təbii landşaftının bərpası;
- Cari iqlim dəyişmələri şəraitində iqlim dəyişikliyi ilə bağlı icma istehsalçıların, qurumlarının və digər müvafiq maraqlı tərəflərin adaptasiya potensialının təkmilləşdirilməsi.

Ümumi məlumat

Ölkənin tikinti daşı (tuf) məmulatlarının 60%-dən çoxu Artikdə istehsal olunur. Daş karxanalarının uzun müddət istismarı yaşayış məntəqəsinin ətraf mühitinə mənfi təsir göstərmişdir. Mədənlərin istismarı nəticəsində yüzlərlə hektar kənd təsərrüfatı və təbii landşaft deqradasiyaya uğramış və təbii bərpa yolunu itirmişdir.

Bundan əlavə, güclü küləyin havaya qaldırdığı toz və qar əriməsi və yağıntılar nəticəsində yaranan bərk qalıqlar böyük məsafələrə yayılaraq təbii aqro landşaftları çirkləndirir. Nəticədə kənd təsərrüfatı bitkilərinin məhsuldarlığı, məhsulun keyfiyyəti, təbii landşaftların iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma səviyyəsi aşağı düşür.

Digər problem son 20 ildə şiddətli daşqınların tezliyinin artmasıdır ki, bu da bölgə üçün xarakterik olmayan yaz temperaturu ilə bağlıdır. Nəticədə bu, qarın əriməsini sürətləndirir və güclü daşqınların yaranmasına səbəb olur. 2016-cı ilin iyun ayında baş verən daşqın Artik şəhərinin infrastrukturuna və əhəlisinə 210 000 ABŞ dollarından çox ziyan vurmuşdur.

Sözügedən problemlərin həll edilməsi və Artik-in adaptasiya imkanlarının artırılması məqsədilə ELİQ, layihənin həyata keçirilməsi üçün AF-dən ümumilikdə 1 435 100 ABŞ dolları məbləğində vəsaiti uqurla cəlb etmişdir".

Fəaliyyətin təsviri

01

Komponent №1: İqlim dəyişmələrinin və antropogen amillərin təsirinə məruz qalan ərazinin təbii landşaftlarının adaptasiya potensialının bərpası, idarə edilməsi və artırılması. Tədbirlər: 40 hektar istismar olunmayan daş çuxurunun bərpası, meşəlik parkın və rekreasiya zonasının salınması, suvarma sisteminin qurulması.

02

Komponent №2: 300 hektar əkin sahəsinin, 190 hektar otlaq sahəsinin, 15 hektar ot çəmənliyinin iqlim dəyişmələrinə adaptasiya qabiliyyətinin artırılması. Tədbirlər: Əkin sahələrinin münbitliyinin və otlqların və çəmənliklərin dayanıqlılığının artırılması, otlqların və çəmənliklərin bitki örtüyünün bərpası.

03

Komponent №3 : Daşqınların qarşısının alınması və idarə olunması. Tədbirlər: Dərələrdə su axını təsirinə azaldılması tədbirləri, torpaq bəndinin möhkəmləndirilməsi və dayanıqlılığının artırılması, ən çox deqradasiyaya uğramış yamaqların sabitləşdirilməsi, erkən xəbərdarlıq sisteminin tətbiqi, Artik şəhərindən keçən yağış kanalizasiyası boyunca zibil qutularının quraşdırılması, yağış kanalizasiyasının təmizlənməsi, Artikin şəhər meteoroloji stansiyasının renovasiyası.

04

Komponent №4 : Əhalinin daş karxana tullantılarının və daşqınların idarə olunması haqqında məlumatlılığının və bilik səviyyəsinin artırılması. Tədbirlər: İqlim dəyişmələri problemləri ilə əlaqədar icmanın bacarıqlarının artırılması, iqlim dəyişikliyinə uyğunlaşma tədbirləri və təbii fəlakətlər haqqında əhalinin məlumatlılığının təşviqi, layihənin nəticələrinin həyata keçirilməsinə və təşviqinə kütləvi informasiya vasitələrinin və QHT-lərin cəlb edilməsi.

Diqqət mərkəzində

Layihə biomüxtəlifliyin qorunmasına (ER-in İkinci Milli Ətraf Mühit üzrə Fəaliyyət Proqramı) və landşaftların mühafizəsi, davamlı istifadəsi və bərpasına (ER-nın Bioloji Müxtəlifliyin Qorunması, Mühafizəsi, Bərpa olunması və İstifadəsi üzrə Strategiyası) yönəlmiş bir sıra strateji sənədlərin məqsədlərinə uyğundur və xüsusilə, Ermənistanın İqlim Dəyişmələrinə Adaptasiya üzrə Milli Fəaliyyət Proqramının iqlim dəyişikliyi təsirləri ilə bağlı məsələləri həll etmək, yaranan imkanlardan tam istifadə etmək, sosial-iqtisadi zəiflikləri azaltmaq və iqlim dəyişikliyi səbəbindən itkilərin və zərərlərin qarşısını almaq vasitəsi ilə Ermənistanda iqlim risklərinin azaldılması və idarə edilməsinə yönəlmiş məqsədlərinə uyğundur.

Artık, Ermənistan

Əhali:

52 263

Ərazi:

416 km²

Mərlərin Razılaşması
imzalanıb:

20.06.2014

CO₂ emissiyasının
azaldılması hədəfi:

35%

Hədəf sektoru, iqlim təhlükə(ləri)si və həssas əhali qrupu

Layihənin əhatə edəcəyi **hədəf sektorlar**: Kənd təsərrüfatı və meşə təsərrüfatı, Torpaqdan istifadənin planlaşdırılması, Su ehtiyatları, Tullantılar, Ətraf mühit və biomüxtəliflik, Mülki müdafiə və Fövqəladə hallar.

Layihə çərçivəsində mübarizə aparılacaq **iqlim təhlükələri**: güclü yağıntılar, daşqınlar, subasmalar, sel və torpaq sürüşmələri.

Həssas əhali qrupları: kiçik kəndlərin sakinləri, yaşlılar, qadınlar və uşaqlar, daimi iş yeri olmayan əhali və az maaş alan şəxslər və iqlim dəyişikliyi səbəbindən təbii fəlakətlərdən ən çox əziyyət çəkən və əmlaklarına dəymiş ziyanı aradan qaldırmaq üçün kifayət qədər vəsaiti olmayan digər hədəf qrupları.

LAYIHƏ ƏHƏMİYYƏTLİ NƏTİCƏLƏR VƏ YEKUN GÖSTƏRİCİLƏR ƏLDƏ ETMİŞDİR

İqlim dəyişikliyi və antropogen amillərin təsirinə məruz qalan ərazinin təbii landşaftlarının adaptasiyası və dayanıqlığı artır.

İqlim dəyişikliyi nəticəsində daşqınların yaratdığı sosial, iqtisadi və ekoloji təhlükələr azalır.

Əhalinin aqro landşaftların bərpası və daşqın riskinin azaldılması haqqında məlumatlılığı və bilik səviyyəsi artır.

FAYDALI LİNKLƏR

<https://www.adaptation-fund.org/project/artik-city-closed-stone-pit-waste-flood-management/>

€

Layihənin maliyyələşdirilməsi

- Maliyyələşdirmə mənbələri:**
Layihə tam olaraq qrant maliyyəsi hesabına Adaptasiya Fondu tərəfindən maliyyələşdirilir
- Ümumi məbləğ:**
1,435,100 ABŞ dolları

Əsas rəqəmlər

Layihənin həm birbaşa, həm də dolayı
benefisiarlarının ümumi sayı – **15.000**

Benefisiar qadınların payı – **60%**

Bərpa edilmiş və adaptasiya qabiliyyəti
artırılmış torpaqların ümumi
sahəsi - **30** ha torpaq sahəsi (**75%**) bərpa
edilmişdir

Yaradılmış parklar və rekreasiya
zonaları - **2** ha park və **10** ha rekreasiya
zonası yaradılmışdır

Küləklərdən və yağışın güclü mənfi
təsirlərindən qorunan və bərpa olunan
torpaq qatı – **30** ha

Quraşdırılmış suvarma su sisteminin
ümumi uzunluğu – **500** m

Çoxillik bitkilərin çoxillik əkin sahələri
salınıb – **300** ha

Yaradılmış ot çəmənliklərinin və əkin
sahələrinin/otlaqların sahəsi – **15** ha / **190** ha

Geonet və ot bitkiləri ilə gücləndirilmiş
yamaclar – **500** m³

Yağış kanalizasiyası təmizlənilib – **120** m

Artık bələdiyyəsində quraşdırılan zibil
qutularının sayı – **150**

ƏLAQƏ

Layihə haqqında ətraflı məlumat üçün əlaqə saxlayın:

Ünvan: Armenak Armenakyan St., 129 Building
#129, Yerevan, 0011, RA

E-poçt: info@cep.am, antifraud@epiu.am
Telefon: +374 10 651631
Vebsayt: www.epiu.am

Əlaqələndirici şəxs:

Mr. Armen Esoyan
Acting Director of "Environmental PIU"
State Agency, Ministry of Environment of
the Republic of Armenia